

مکالمہ الْفَتِیْن

اُثر.

(میر علی شیر نوایی)

ناشری

محرر « ترجمان » اسماعیل غصیر یفسکی

اصلمه سنه رخصت ویرلدی س. پتر بورغ د کابر ۱۶

سنه ۱۹۰۱

مطبعة ترجمان

باغچه سرای

سنه

۱۹۰۲ - ۱۳۲۰

Типо-литографія газеты «Переводчикъ», г. Бахчисарай.

1902

میر علی شیر نوایی

بو دفعه سر جوق اثرلرندن بری اولان (مکامه اللختین ، رساله سنی نشر ایتدیسکجز میر علی شیر نوایی ترک عالمتک الا بییوله بر شاعری ، الا بیوله بر ادبییدر . ماوراً النهر و ترکستان قطعه سنه جاری و معتبر اولان جهانای شیوه سنه قلم جـکنلردن الا بیولکی اولوغی بر ذاتدر . خالص ترکجه سویلدیسکی شعر و غزللری بر جوق دیوانلره داخل اولوب بو کونه قدر نموده امثال توکایورلر . شاه تیمور خاندانئه منسوب کیار عائله دن ۸۴۴ سنه هجریده هرات شهر نده دنیا به کاشدر . زماننجه غیت مکمل تحصیل علوم ایتدیکدن صکره دولت خدمته کیروپ والی و وزیر یارهار بنی بولمشدر .

مأموریت ایله ولدینی شهرت بیوکدر ، اما قلم ایله کب ایتدیسکی نام و نشان دها بیوکدر : مأموریت ایله اوز زماننہ اوز مکامنہ خدمت ایشمن ایسه قلمی ایله زمانه مکانلره خدم اویشن بر نادر وجوددر فاری و نرگی دیللرینی تماماً بیلوب هر ایسکی دیلده اراز کمالات ایتدیکمندن « ایسکی دیلی » (ذواللسائین) لقب فاخره سنی آمنش ایدی . ترکی ده « نوایی » فارسی ده « فانی » ایله تھا خاص ایدردی .

میر علی شیر غایت عالم بر امیر و امیر صفتنده بر عالم ایدی . کامل و تدبرلی وزر ، سوزی اوتزکون بر ادب ، خیالی میدان بر شاعر ایدی ، لسان فارسی بی سور ایدی لکن آنادبلی اولان ترکی بدها زیاده محبت ایدردی .

Дозволено Цензурою 14 декабря 1901 г. С.-Петербург,

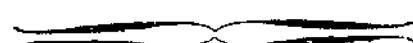
بو ادبیک زماننده ترکستانه فارسی بک معتبر و مقبول اولوب
ترک و اوزبک علماسی و شعراسی آما دیللرینی ترک ایدر درجه‌نه
واروب هپ فارسی ایله سوپلر بازارلر ایدی. کتابتده ادبیاندہ
ترکچه‌دن زیاده فارسی قوللا نیلور ایدی. بو حال ایسه ترکلرکه
اویز بکلرک جهل و تندیسه باعث اویور ایدی. چونکه عموم
ایچون فارسی تحصیلی ناممکن ایدی. اشته مرحوم میر علی شیر بو
حالی فهم ایدوب جمله‌نک عادت و هوسته عکس اوهرق اولاد ترک
ترکچه سوپلر بازمق لازم اویلیغىنى کمال جسارت الم میدانه
قویوب زماننده قارشو ادبیانه مجادلرلر ایمشدر.

نظمآ و نثرآ يازدیغی بر جوق ائزرلرینی جقاتای شیوه ترکیسته
يازوب و فارسیدن ترکچه بر خیلی ائرلر ترجمه ایدرک ترک
دیلینک اصلاح و تعالیسته غیرت ایتمشدرو و بو دیلک استعداد و
میدانلەنی جمله‌یه کوسترمشدرو. بر ادعاسی دها ترک دیلینک فارسیدن
دها واسیع دها کنیش اویلیغیدرکه بو مسلکتنه بنا اشبو «مکاله
اللختین» رساله‌سنسی يازمشدر. دورت بوز سنلک بو اثر بو کون
دھنی اھیتىدر. رغبتند تو شمامشدرو.
میر علی شیر نوای ئوش ایسکی ياشنه کامب ۹۰۶ سنه
ھېجى يەسندە دار فەنادن كچىشدر.

اسماعیل

بو رساله‌نک آصل نسخه‌سی جقاتای شیوه‌سندە يازلمشدرو، بو
ایسه زمانزدە قوللا نیلان ترکی بە جو رامشدرو.

مسالمه اللختین

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله الذي ميز الانسان على سائر المخلوقات بشرف النطق
واللسان واطهر من عنوبة لسانه و حلاوة بيانه سكر الشكر و
شهد الشهد و الامتنان

(رباعی)

ای سورله قیلن سای کونه آغاز انسانی اراده ایلین محرم رار
چون کن فیکون لوحه او لمقله طراز ایندک آنی جمله‌دن سخنلە ممتاز
سبحان الله! نه قدرت کامله‌در کیم انسانه (خمرت طینه آدم
بیدی اربعین صباحاً) حدیث قدسی مضمونی اوزره (و علم
ادم الاسماء کالمها) قابلیتی ویردی. و آنی (المتسکام) اسمی مظہری
قىلدی. او دخی بو مظہریت شرفیله جبیع مخلوقانه سرافراز
اویلدى و بو تشریف ایله جمله‌سدن امتیاز بولدى.

(رباعی)

وقتاکە بو عالیی ياراتدى معبود بالجمله مکوناتە بخش ایتدی وجود
انسان ایدی، مقصودکە اویلی موجود انسانلردن ده فخر عالم مقصود
بر متسکامدروکە عرب فصحاسی بلاغت کلبان‌گىنى سپھر کاشمندن
آشیردیغى هنـکامدە آئىك ملبل نطقى (انا انصح) قىرنى ایله آنلى
ۋيان و دعوارى اوازه‌سین يره بىت قىلدی.

مسکالعه اللختین

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

الحمد لله الذي ميز الانسان على سائر المخلوقات بشرف النطق
و اللسان واطهر من عذوبة لسانه و حلاوة بيانه سكر الشكر و
شهد الشهد و الامتنان

(رباعي)

ای سوزله قیلن بای کونه آغاز انسانی اراده ایلين محروم راز
چون کن فیكون لوحه اولنقده طراز ایندک آنی جمله دن سخنله متاز
سبحان لله! نه قدرت کامله در کیم انسانه (خمرت طینه آدم
بیدی اربعین صباحاً) حدیث قدیسی مضمونی اوژره (و علم
ادم الاسماء کلمها) قابایتی ویردی. و آنی (التکام) اسمی مظہری
قیلدی. او دخی بو مظہوریت شرفیله جبیع مخلوقانه سرافراز
اولادی و بو تشریف ایله جمله سندن امتیاز بولدی.

(رباعي)

وقتکه بو عالمی یاراندی معبد بالجمله مکونانه بخشن ایندی وجود
انسان ایدی، مقصودکه اولدی موجود انسانلردن ده پخر عالم مقصود
بر متکلمدرکه عرب فصحاسی بلاغت کلبانسکنی سپهر کلائشنندن
آشیردیشی هنـکامده آمک بلـلـنـطـقـی (انا انصـعـ) ترـنـمـی اـیـلهـ آـنـلـرـیـ
زـبـانـ وـ دـعـوـالـرـیـ اوـاـزـهـسـینـ بـرـهـ بـسـتـ قـیـلـدـیـ.

بو ادبیک زماننده ترکستانه فارسی يك معتبر و مقبول اولوب
ترک و اوزبک علماسی و شعراسی آنا دیللرینی ترک ایدر درجه سنه
واروب هب فارسی ایله سویلر یازارلر ایدی. کتابتده ادبیاتنده
ترکچه دن زیاده فارسی فوللانیلور ایدی. بو حال ایسه ترکلرک،
اویزبکلرک جهل و تدبیسه باعث اویور ایدی. چونکه عموم
ایچون فارسی تحصیلی ناممکن ایدی. اشته مرحوم میر علی شیر بو
حالی فهم ایدوب جمله نک عادت و هوسته عکس اولاد ترک
قویوب زماننده قارشو ادبیانه مجادله لر ایمشدر.

نظمآ و نثرآ یازدیشی بر چوق ائرلرینی جفاتای شیوه ترکیسته
یازدوب و فارسیدن ترکچه بر خیلی ائرلر ترجمه ایدرلک ترک
دبلینک اصلاح و تعالیسه غیرت ایمشدر و بو دیلک استعداد و
میدانلتفنی جمله یه کوست مشدر. بر ادعایی دها ترک دبلینک «ارسیدن
دها واسیع دها کنیش اولدیشیدرکه بو مـسـکـالـهـ نـیـاـ اـشـبـوـ «مسکاله
اللختین» رساله سنی یازمشدر. دورت یوز سهـلـکـ بو ائـرـ بو کون
دـخـیـ اـهـمـیـتـدـنـ، رـغـبـتـدـنـ توـشـمـاـشـدـرـ.

میر علی شیر نوازی یـمـشـ اـیـکـیـ باـشـنـهـ کـلـوـبـ ۹۰۶ـ سـنـةـ
هـجـرـیـسـنـدـهـ دـارـ فـنـادـنـ کـچـمـشـدـرـ.

اسماعیل

بو رساله نک آصل نیخه سی جفاتای شیوه سنده یازمشدر، بو
ایسه زمانزده قولانلیلان ترکی یه چویرلمشدر.

(ریاضی)

اول دم که نه عالم وار ایدی نه آدم قدرت الی قیلمامشده بونقشی رقم اور مشمی اور مشدی نبی حلقت ذاتمند دم منظوقی ایدی (کنست نبیا) (اهم و صلی الله عليه و آله الطیبین و اصحاب الطاهرین و سلم تسليماً کثیراً کثیراً

تسکلم اهلی خرمینک خوش جینی و سوزدر نمینی مخزنینک اینی و نظم کلستانی نک عندایب نغمه سرایی یعنی علی شیرالمتحاص والمتواصی « غفر ذنو به و ستر عیوبیه » بویله عرض قیلازکیم: سوز بردر در کیم آهک در باسی کوکل در. کوکل بر لحدر کیم جامع معانی حزو و کادر: نیته کیم کوهر در یادن غوص و اطهیله جلوه نما اولور. و آنک قیمتی دخی جوهر شناسان نزدنه اعتلا بولور. کذالک لولوی سخن دخی کوکادن نطق شرفته صاحب اختصاص وسیله سبله کذارش و آرایش کوسترو. و قیمتی دخی مرتبه نه نظرله انتشار و اشنوار بولور.

این بو وار کیم همان مفرح ایچون صایلر بر در مل، بر مشقال کوشوار ملک اولورسه اکر و بر پلیر ملک قیمتی اموال مقادنجه جوهر قیتمک بر در همدن بوز بیک دیناره قدر مران بنی وارد، کذالک:

سوز بر جوهر که قیمتینک شرحنده در اهل نطن عاجز ادناسی اولور مضر و مهلك اخلاسی اولور مسیح معجز منظوقنجه سوز در ینک تفاوتی جوهردن ده بی غایت و مرتبه سی بی نهاپندر. اول رتبه که لطیفندن المتش مدناوه روح ایریشور و کشفیندن جسم ذی حیاته زهر هلاحل خاصتی ظهور ایده. الحاد صل کلامک تنوعی نقلدن بیرون و تصوددن افزونندرو. اکر مبالغه

سزجه اجمال بوزدن قلم سورولسه و اختصار جاہنده رقم اورولسه یتمش ایسکی فرقه نک تکامن دلات ایه مک اوژره بون عدد مقدار بیه بلوغشده شبهه و تردد متصور دکلدر.

بو اجمالک تفصیلی شویله در که: ربیع مسكونک هر بدی افایمنده نیجه کشود و هر کشورده نیجه شهر و قصبه و کوی و هر صحراوه نیجه کروه کروه صحراشین قبیله و هر طاغده نیجه طوائف وار. هر جماعتك انفاظی و هر کروهک لهجه‌یی دیگر لرینه مغایر و دیگرلرنده کورلین خصوصیتله معتبردرو. حتی بر محلده بوانان سباع و بهایمک نویلری و آواز و خروشلری بیله دبکر موقده کی حیواناته مسائل دکلدو. الفاظ و عبارتدن مراده معنی و مذکور مخاوفاتک وجودندن مقصود انسان دینیان مظهر معانی و بیان اولدینه کوره موضوع بحتمز انسانلر اوله جقد. اویله ایسه سوزک بیانسته و کلامک داستانه کلمه لم:

الاده سرد اولان بونجه منتنوع شهر و قرا و جبال و صحراء و مشجر و دریا خلفینک مجموعی ادای معنی ظمنده ایجاد الفاظ ایججون لسانه مالککدو. جمله‌سدن عرب دیایی فصاحت آیینی ایله ممتاز و بلاغت تزیینی ایله معجزه طرازدر که بو باده هیچ بر لسان اهلینک اعتراضی بودندو. ذیرا ملک علام جل و علا حضرتارینک کلام معجز نظمی اوی دل ایله نازل و رسول علیه‌الصلوأه و لسلامک احادیث سعادت انجامی اوی لفظاً وارد اولمشدر. و ارلایی کبار و مشابه عالی مقدار که بک جوچ حقایق و معارف نشر ایله مشلر و معاونی ذیبالرینه تقریر دیبالرینی کیدبرمشلردر. اول فرخنده عبارت و اول حجسته الفاظ و اشارت ایله واقع اولمشدر. الله الله! اول روضه روح افزاده نه نظارت و اول کلشن دل

آساده نه زراحت نمایاند رکه با غبانی (و از لغتنا من المعاصرات ما نه
تجاجاً لنخرج به جباً و بناتاً و جنات الهاقاً) آیت کریمه سیله تسلیم
قیلار و عنایت خوش نواسی نبوت پیغمبری و رسالت نخمه والجانی
ایله سرو د کوسترد، جمله طبیورندن بری (لوکشف الغطاء ما از ددت
یقیناً) اداسی ایله ترنم نهایتنه ایرر، و سائر قوشلری ولايت اظها
ری و هدایت آثارندن نوای ارشاد آبین و صدای رشاد ناقین
اظهار ایلر.

(بیت)

وار اولدفعه جهان باعی بو کلشن میوه دار اولسون

حریمی عنـدـلـیـبـانـدـه بو کلـبـانـک وار اولـسـون
عریچهـدنـ سـکـرهـ اـصـلـ وـ مـعـبـرـ عـدـ اوـلـشـانـ اوـجـ دـبـلـ وـارـدرـکـهـ
اـولـ دـبـلـلـرـکـ جـوـهـرـ عـبـاـنـیـ فـائـلـنـکـ اـنـدـامـ اـدـاسـهـ زـبـورـدرـ،ـ وـ بوـلـرـکـ
فـروـعـیـ بـلـ چـوـقـدـرـ،ـ اـمـاـ تـرـکـیـ وـ فـارـسـیـ وـ هـنـدـیـ اـصـلـ دـبـلـلـرـکـ منـشـایـدـرـ
کـهـ نـوـحـ بـیـغـمـبـرـکـ اوـغـولـلـرـیـ اوـلـانـ یـافـتـ وـ سـامـ وـ حـامـهـ مـنـهـیـ
اـولـورـ،ـ بوـ اـجـمـالـکـ تـفـصـیـلـیـ شـوـیـلـهـدـرـکـهـ:ـ نـوـحـ عـلـیـهـالـسـلـامـ طـوـفـانـکـ
تشـوـیـرـنـدـنـ نـجـاتـ وـ اـمـکـ مـهـاـکـهـ سـنـدـنـ حـیـاتـ بـولـدـیـشـیـ هـنـکـامـدـهـ عـلـمـ
مـعـمـوـهـسـنـهـ،ـ بشـرـ جـنـسـنـدـنـ آـثـارـ وـ اـنـسـانـ نـوـعـنـدـنـ نـمـوـدـارـ قـالـمـامـشـدـیـهـ
یـالـشـیـ -ـ کـهـ اـهـلـ توـارـیـخـ «ـ اـبـوـالـشـرـاـکـ »ـ دـیـهـ یـازـارـلـیـ -ـ خـطـاطـلـکـنـهـ
کـوـنـدـرـدـیـ.ـ وـ سـامـیـ -ـ کـهـ «ـ اـبـوـالـفـرـسـ »ـ تـبـیـرـ اـیدـرـلـرـ -ـ اـیرـانـ وـ
تـورـانـکـ وـسـطـنـدـهـ وـالـیـ قـلـدـیـ.ـ وـ حـامـیـ -ـ کـهـ «ـ اـبـوـالـهـنـدـ »ـ دـبـیـوـرـلـرـ -ـ
هـنـدـسـانـ بـلـادـیـهـ کـوـهـ رـدـیـ.ـ بوـ اوـجـ بـیـغـمـبـرـ زـادـهـنـکـ اوـلـادـ وـ اـبـاعـیـ
ذـکـرـ اـوـاـمـانـ مـمـالـکـهـ یـاـمـبـلـوبـ تـکـشـ اـیـلـدـیـلـرـ،ـ اـبـوـالـتـرـکـ اوـلـانـ «ـ یـافـتـ »ـ
حـقـتـدـهـ اـهـلـ تـارـبـخـ بـالـاـتـفـاقـ دـیـشـلـرـدـرـکـهـ:ـ مـشـارـالـیـهـ نـبـوتـ تـاجـیـهـ

سرافراز و رسالت منصبیله قرداشارندن متاز اولدی، بو اوچ دل
بو اوچ ذاتک اولاد و اباعی آدمسته شایع اولدی، حام، نوح
علیه السلامه بی ادبک قیلدینی جهتندن بد دعالرینه مظهر اولمش
ایدی، بو سبدن یاض رنکی سیاهه مبدل اولوب و لسانی شکسته
لك ظاهر قیلوب فصاحت و بلاعت حلیه‌شدن عاری قالدی، هند
کشوردی اهالیسی اولان اولاد و اباعلک جهړه‌لری دخی اطفال
مسکتبک مسوده ذخیری کبی شیکون و دباناری اطفالک قیریق قلمی
مثللی دیکرله تحریر و تقریر قدرتندن عاجز و زبون فالدیاره
کذلک سیاهایه ایله روی اوراه، یوزلری فارمی کبی نقش ایله‌کلری
تسویدی و لسانلری کبی شکسته قلماریله ادائی مافی البال قلیدقاری
صحایفی کمندیلرندن باشقه کیمه بیلعن. و اول یای کلاع آسا
اشکالی اول سواد اهلندن ماعدا کیمه اوقومز و فهم تیلمز.

چونکیم عربی دل و مقال ایله کلام و هندی الفاظ ایله
کذاف نافر جام بری غابت شرف و علوم‌زانتدن و بری نهایت
دنو هر بیدن طولای ارادن چیندیلر، بو صورتده کی ترکی الفاظ
ایله مقصود اداسی و عبارت فارسی ایله کلامک معناسی باقی قالدی،
او ایله معلوم اولیورکه ترک (سارت) (۰) دن دها یز فهم و یاند
ادرک و خلقتنی دها صاف و پاک اوله‌رق خلق اولمشدره سارت
دختی تعلق و عمل ترکدن دها دقیق و کمال و فضل و فکرنده
دها عمیق ظهوره کلمشدتر، بو حال ترکلرک صدق و صفا و خلوص
نیتارندن و سارتلرک علوم و فنون و حکمتندن ظاهه در.

(۰) سارت تاجیک ترکستانه فارسی ایله متكلم قومه دیرلر، بو ترک
اکثری ترکچه دخی بیلور.

ولکن هر ای-کیئنگ دیلرندہ کی کمال و نهان حیثیتارندن طولایی بینرنده فاختن-فاختنلر کورولور. یعنی الفظ و عباراتک ترتیب و وضعنده ترک ساره فائیق کامشدو و کندی لساننده نکات و اشاره عائده الاظهه مریتلر کوسترشدرکه انشا' لله مبحث مخصوص-نده مذکور اوله‌جقدر. ترکلک ملامت طبعنک سارتدن فزون اوامه‌سنه وندن دها واضح دلیل و وندن دها لایح شاهد اوله بیلرمی‌که: بو ایکی طائـهـنک کنـجـی و اخـتـیـارـی مـلـکـه اـعـلاـدـن اـدـایـه فـدـر آـدـهـلـنـدـه عـلـوـالـوـیـه اـخـنـلـاطـ اـوـلـوبـ بـکـدـکـرـلـبـه آـمـیرـشـ وـ کـفـتـ کـذـارـلـرـ سـارـیـ وـ رـمـلـرـنـکـ هـمـنـکـ نـکـامـ وـ کـفـتـارـیـ اـیـکـنـ وـ یـهـ سـوتـ آـرـهـنـدـهـ اـهـلـ طـبـعـ وـ دـانـشـ وـ زـمـرـهـ عـلـمـ وـ اـیـقـانـ وـ بـیـشـ بـلـکـ جـوـقـ اوـاـوـ بـرـلـکـ اـیـانـدـهـ اـیـهـ مـالـسـنـهـ اـجـلـافـ وـ سـادـهـلـ خـاقـ دـهـ جـوـقـ اوـلـدـنـیـ حـالـدـهـ تـرـکـلـکـ بـیـوـکـنـدـنـ کـوـجـکـنـهـ وـ عـمـلـهـنـ کـهـ قـدـرـ حـمـلـهـسـیـ سـارـتـ دـبـانـدـنـ بـهـرـهـ مـنـدـدـرـلـرـ. برـصـورـتـهـ کـهـ اـمـوـرـ خـسـیـسـلـرـیـهـ وـارـجـهـیـهـ قـدـرـ قـوـنـشـیـوـرـ لـرـ. اـبـجلـرـنـدـهـ اـصـاحـتـ وـ بـلـاغـتـهـ مـنـکـامـ اوـلـاـنـرـیـهـ آـزـ دـکـادـرـ. نـتـهـ کـبـمـ لـانـ فـارـسـیـ اـیـلـ اـنـدـ اـشـعـارـ اـبـدـنـ برـ جـوـقـ تـرـکـ شـعـرـاسـیـ کـوـرـولـورـ. اـمـاـ سـارـتـ قـوـمـنـکـ اـرـاذـلـنـدـنـ اـشـرافـنـهـ وـ عـامـیـسـنـدـنـ دـانـشـمنـدـنـهـ قـدـرـ هـیـچـ بـرـیـسـیـ تـرـکـ دـلـیـلـهـ نـکـلمـ قـیـلـهـمـلـرـ. نـکـلمـ اوـلـنـاـنـکـ معـنـاسـیـ دـخـیـ سـیـامـزـلـرـ، اـکـرـ بـوـزـدـهـ بـلـکـهـ بـیـکـمـدـهـ بـرـیـ وـ دـبـلـیـ اوـکـرـهـنـوبـدـهـ سـوـیـلـهـ بـیـلـهـ هـرـ تـرـکـ آـنـکـ سـارـتـ اوـلـدـنـیـ بـیـلـرـ. بوـ صـورـتـهـ تـرـکـ دـلـیـلـهـ نـکـلمـهـ هـرـسـکـارـ اوـلـانـ برـ سـارـتـ کـنـدـیـ وـ سـوـایـلـغـنـهـ کـنـدـیـسـیـ اـفـرـازـ اـیـتمـشـ اوـلـوـرـ. تـرـکـ اـصـلـ خـلـقـنـدـهـ سـارـتـنـدـنـ طـبـمـیـ مـلـیـمـ اوـلـدـیـفـهـ وـنـدـنـ دـهـ بـوـالـجـبـ شـاهـدـ وـقـدـرـ هـیـچـ بـرـیـسـیـ بوـ مـدـعـاـمـزـکـ مـقـابـلـنـدـهـ دـمـ اوـرـمـزـ، سـارـتـلـرـ کـبـاـجـمـعـهـمـ تـرـکـ

عبارتـنـكـ اـداـسـنـدـهـ عـاجـزـ اوـلـمـلـرـیـ ضـرـورـیدـرـ. جـوـنـکـ تـرـکـ الفـاظـنـکـ واـضـعـیـ بـلـکـ جـوـقـ کـرـهـ مـبـالـهـ اـظـهـارـیـ ضـمـنـنـدـهـ جـزـوـیـ مـفـهـومـاتـ اـبـجـونـ الفـاظـ وـضـعـ قـبـلـمـشـدـرـکـهـ بـرـ صـاحـبـ وـقـوفـ ظـاهـرـ قـیـلـمـدـقـجهـ قـوـلـاـیـجـهـ تـسـلـمـ اـیـدـلـمـزـ، مـثـلـاـ: چـیـکـرـیـمـاـکـ (اوـیـقـوـ قـاـیـمـقـ، سـهـرـ) دـوـمـسـاـیـمـاـقـ (طـوـمـوـشـقـ. صـوـهـوـرـتـمـقـ، حـدـتـنـدـنـ صـوـرـتـنـیـ صـارـقـیدـوـبـ اوـتـوـرـمـقـ) اوـهـوـنـمـقـ (اوـمـقـ، مـأـمـوـلـ اـیـمـكـ) اوـسـانـمـاـقـ (اوـسـانـمـقـ) اـیـکـیـرـمـاـکـ (کـنـانـ کـبـیـ شـیـلـرـیـ اـکـیـرـمـکـ) اـیـکـارـمـاـکـ (دوـنـمـکـ، تـعـقـیـبـ اـیـمـثـ، حـکـمـفـرـمـاـ اـوـلـمـقـ) تـارـیـقـمـاـقـ (طـارـیـلـمـقـ، دـلـتـنـکـ اـوـلـمـقـ) آـلـدـاـمـاـقـ (آـلـدـاـمـقـ) اـرـغـادـاـمـاـقـ (مـکـرـوـجـیـلـهـ اـیـلـهـ بـرـ آـدـمـ اوـزـرـنـدـهـ اـجـرـایـ نـفـوـذـ اـیـمـكـ) اـیـشـانـمـاـکـ (ایـشـانـمـاـقـ، اـعـتـقـادـ، اـعـتـمـادـ) اـیـکـلـاـنـمـاـکـ (اـکـلـانـمـکـ، تـوـقـفـ، اـشـغـالـ) اـیـلـانـمـاـقـ (دوـنـمـکـ، دـوـرـ، کـرـدـشـ) اـیـکـرـنـمـاـکـ (ایـکـرـنـمـکـ) آـوـنـمـاـقـ (مـ) قـسـتـامـاـقـ (عـجـلهـ، سـرـعـتـ) قـیـنـاـمـاـقـ (ذـمـ وـ شـمـاتـ) قـوـزـغـالـمـقـ (قـبـلـدـاـنـمـقـ، حـرـکـتـ، تـمـوجـ) سـاـوـ دـوـلـمـاـقـ (صـاـوـرـوـلـمـقـ) قـیـمـانـمـاـقـ (قـیـمـلـدـاـمـقـ، حـسـ اـیـمـكـ) قـیـزـغـاـنـدـقـ (قـیـصـقـانـمـقـ) سـیـلـانـمـاـقـ (صـاـبـیـلـمـقـ، حـرـمـتـ وـ تـعـظـیـمـ اـوـلـمـقـ) تـانـلـامـقـ (تـفـرـیـقـ اـیـمـکـ. سـچـمـکـ) قـیـمـرـدـاـمـاـقـ (قـیـمـلـدـهـمـقـ) سـیـرـپـیـمـاـکـ (سـرـیـمـکـ) سـیـرـمـاـکـ (صـیـپـیـرـوـبـ آـلـمـقـ، چـکـوبـ آـلـمـقـ) سـیـغـرـیـمـاـقـ (سـیـوـشـمـکـ) صـبـرـیـلـوـبـ قـاـچـقـ) سـیـغـیـنـمـاـقـ (صـیـهـنـمـقـ) بـالـیـنـمـاـقـ (شـعلـهـ پـاشـ اـوـلـمـقـ) مـوـنـکـوـلـاـنـمـاـقـ (بوـکـلـانـمـقـ، بوـکـالـمـقـ، غـمـانـمـکـ) اـینـدـاـمـاـکـ (اوـنـلـهـمـکـ، چـاغـرـقـ، دـعـوتـ) تـیـرـکـا~ما~کـ (صـورـمـقـ، تـحـسـسـ) تـیـورـا~ما~کـ (ایـکـنـهـ اـیـلـهـ بـرـ شـیـ دـیـکـمـکـ، سـیـورـیـ بـرـ شـیـلـهـ دـوـرـتـمـکـ) ئـنـکـایـمـاـقـ (زـبـشـقـیـلـدـهـ مـقـ) شـغـالـدـا~مـا~قـ (شـاقـیرـدـهـمـقـ) سـیـنـکـرـا~ما~کـ (هـینـچـقـرـهـ هـینـچـقـرـهـ سـزـجـهـ آـغـلـامـقـ) بـاشـقـامـا~مـا~قـ (بـاشـهـمـقـ) اـیـسـقـارـمـا~قـ (تـحـظـرـ وـ تـخـیـلـ اـیـمـکـ) کـونـکـرـا~ما~کـ (حدـتـلـیـ حدـتـلـیـ مـیـرـلـانـمـقـ) سـوـخـرـانـمـا~قـ (صـوـقـرـانـمـقـ)

سبپامق (سبیامق، بر آدمک آرقه-منی اوخشاماق) فارالامت (نسوبید، مشق) سورکنمک (سوروکلمک، بندل اولمق) کوپیانمک (بهانه و تعالی ایتمک) ایتکراماک (ایجنی چکه، چکه آغلامق) موئخایماق (مایوس فالمه، نام کوروکساماک کوره-جکی کامک) بوشورغانماق (نالم تفجع بوخساماق اضطراب و خاجانله بوغولمنش کبی بر حاله کلمک) کیر کینماک (کیرکینمک) سوکاداماک (اضطرابدن قوربولدقن صکره دی-کلتمک) بو-ساق (طوزاق قورمق، انفعال ایدوب کینمک) بورماک (بورمق) توورماک (دورمک) نامشیماق طامله طامله سو ایجمک) سبپارامق (سوزه-رک، سوره-رق سو ایجمک) جورگانماک جورکلمک، قبور-لماق) اورقانماک (قاوریلماق) سیزغوره-لاق (سیزبرمق) جوپروتماق (چهرشدیرملک، تیشدیرملک) جیرغله-لاق (ذوق سورمک) سنکورماک (هضم طمام) کوندالا-نمک (یو-وارلانمک، آیاغنی بوغاغ-لامق) کومورماک (کمیرمک) کونکاردا-ماک (اختیارلاماق وجوده کوشکلمک طاری اولمق) دربنولماق (جمع کثیر طوبلانق) چیداماق قاتلانماق، (تحمل ایتمک) نوزماک (دوزمک) قازغانماق (قازانمک) قیجیغلاماق (قیحقلامق) کانکیراماک (کسکرماشمک) یاداماق (یادرغامق، اجتناب ایتمک) قاداماق (مدخله مق) کوندورماک (یاقمق) سوندورماک (م) سوقلا-نمک (سوغوفلاتنمق) (۰) مقاصد غربیه اداسه دلالت ایند اشبو بوز لعظ مقابله-ده انسان فارسیده کلمات وضع ایدله-مشدو حال بوکه حین تکلمده انسان

(۰) متنده کی لغات مسروده ایچنده بر قایچنک معناسه دسترس اوله مدیمزدن تاچار ایتاب ایدهدک، نمونه ایچجون اسه بو قدروی کافیدر، بو قدروچق بر تفسیر ایله افتک قوت اصلیاسی ظاهر ایتعزه، بر لفت ایچجون بر قاج شواهد ایله بر خیلی توضیحات ویرمیدرکه حقینی آکیلاشیلوون آکیاده بوراسی مساعد دکاردر،

شنه اسنده حاصله فارسده یوقدره، ترکلر بوکا (تو-بوغ) دیرلرکه تعریفی میزان الاوزان) نامنده کی عروضه یازلمشده، (ایت) افظنده دخی بو یولده اوچ معنی موجوددر: ای رفیب اوزنی انکا توسانک هم ایت بیزکار-ح-آیلا-ب-آتیک کوییدین ایت کرچه باردو زخچه عشقینک شعله-سی بیزنبی اوزایلکیلک بیله اول ساری ایت (نوش - دوش، پان، یاق) کبی بی نهایه الفاظده بو یولده اوچ معنی موجوددر، دورت معنایی حاوی اولان بر خیلی فقط دخی بولنه بیلیر، (بار) افظنی کبی که (موجود، وارق مصدرنده امر، یوکه، میوه) معنالرینی جامعده، (ساغین) افظنی کبی بش معناسی اولان کلمه-لرده وارد، ساغینه مصدرنده امر درکه یاد ایت دیمکدره سودانی قویون آدیدر — صاغمال، عشقک مستلک و معجنونلک و بیمارلشنه-ده علی الاء-فراد (ساغین) اطلاقی صحیحدره، (نوز) ده بویله-در، اوچ و نیز، کبی شیاره نوز — دوز دیرلر، حموار اولان دشته دخی دوز دیرلر، طوغری آدمده دوز دیرلر، سازی دوز-مکملک پانده امر دخی بو افظاله ادا قیلنیر، ایسکی کشی آرد-سنده مواخت حاصل ایله-مکده دوز-مکمله توصیف اولنور، اسیاب هجاسی دخی دوز دیبه امر ویر-بیلیر، (کوک) افظنی ده بر قاج معنایله استعمال ایددار، بر-تیبیسی آسمان، ایکن-جیسی آهنه، اوچ-جیسی ھکرک سے-بار-پنک ماوبلسکی، دو-ونجیسی چیوی، بش-جیسی سیزه و اوچک چوبی معنالرینه-دو، بو مثلى اوچ دورت و دها زیاده معنی افاده ایدن الفاظ ترکجه-ده پاک چوقدره الفاظ فارسیده او قدر یوقدره، معروف و مجھول صورتنه بولنان واوی و یائی قافیالر فارسی اشعارده ایسکی حرکه-دن زیاده اولمز، واوی خوده، دوده، زوده، نور کبی، یائی پییر، شیر کبی، ترکی الفاظده بو معروف و مجھول حرکه-لری واوی و یائی اولمق اوذوه دورت نوعی بولنور،

و او معروفة - (اوت) آتش، (اوت) مرور ایت

واو مجهوله - (اوت) مثلا قمارچی یه فازانه ایچون امردر که استانبولده (بوت) سوریله استعمال ایدولر. (اوت) مثلا قوه بون کلهستک قیللرینی آلاوه پاک ایله مکلکه امردر.

یائینک مثالی اوچ حرکه دن زیاده بولنماز. (بیز) نحن، ما. (بیز) بز ایپلکدن طوقونمش قماش کذالک (تبر) دیرمک، دبو شیرمکدن امردر. آندن اینجه تلفظ اولنان (تیر) عرق، خوی، نر معناسته. دها وقیق تلفظ اولنان (تیر) اوچ معناسته اوچ حرکه ایله وضع قیلنن بو نوع پل چوق الفاظ حالا شایعدر. کذالک نیجه حروفه عباره وستی، باسکه قافیه سهولتی ایچون مشارکت ویرمشار درکه الف ایله ها آرهسته کی مشارکت بو قیلدندرو. مثلا (آرا) افظی (سرا) و (درا) ایله ده قافیه اولور، (سره)، (دره) ایله ده تقیفیه قیلپیر. کذالک (یدا) افظی ده هم (سدا) هم (باده) ایله مقفا اولور.

واو ایله خمه آرهسته ده بو نوع مشارکت وارد، (ایرور) افظی (حر)، (در) ایله، کذالک (غورو)، (ضرور) ایله تقیفیه ابدامک جائزدر. یا ایله کفرده دخی مشارکت وارد، (آغیر) و (باگیر) افظی هم (صادر) و (قادر) ایله، هم ده (تأخیر) و (تفییر) ایله قافیه قیلسه اولور.

ایشت الفاظ فارسیه ده بو نوع سهولتیار یوقدر. بو افاضک واضعلاری چوق کلمه ده جزئیاته تعرض قیابو غربیب مضمون و مفهوملر ایچون الفاظ وضع قیلمشلردر. نته کیم بالاده ایراد ایدلین بعض مصادره مرور ایلدی. کذالک (بی-کولوک — بایینشی) دیدیکن هر نوع

معلومات خصوصنده سارت خاقیلک بک چوغى بلکه جمله سی هم (بیک) ی، هم (ایچملک) ی (خوردنی) لفظی ایله ادا ایدار. بیوک و کوچرک فرداشک هر بیکینه ده آنلر (برادر) دیرار، ترکلر بیوکن (آغا)، (کوچ-کنه) اینی دیرلر، آنار بیوک و کوچوک قیز فرداشه (خواهر) دیرار. ترکلر بیوکن (ایسکاچی)، کوچوکه (سینکلیل) دیرار. ترکلر بابانک فرداشته (ایاغه) و آنانک فرداشته (طفایی = دایی) دیرار. آنلر هیچج برینه اسم تعیین قیامیوب عربچیسی اولان (عم و خال) ی استعمال ایدر ار. (کوکماتاش — سود فرداش) ی و (انکه — آنار بدر) او (اینکه — ین-که) بی ده ترکچه اوله رق سویلرلر. (آق اوی) دیدبکمنز چادره (خرگاه) دیبورلر ساده (تونکلاؤن، اوژون، توراوغ، بازوغ، جیبغ، قنات، کوزلک، اوغ، باغیش، بوساغه) کبی احزای سائزه سنک چوغى ترک دبلیله سویلرن. (آو) و (توش) که - لاطینیک آداب و رسومنده هر بری باشقه باشقه ایشدتر. ای-کیس^۱ ده (شکار) دیرار. اک باشیچه آو (کیلک) در ترک آنک ارککنه (هوبه) و دیشیسته (فالجاچی) دیر. کذالک (سویقون — صقین ال ارککنه) (بوغۇ)، دیشیسته (مرل) دیرار. سارت (آهو، کوزن) دن باشقه بر شی دیمز. اک مهم آواردن بری ده طوموز آیدر. آنک ده ارککنه (قبان) دیشیسته (میکچین) یاوروسته (چورپه) دیرار. سارت حمه سی (خولک، کراز) اطفیله یاد ایدر کذالک قوش شکارلری میاننده هتیر و مشهور (ایلباسون اوردک) در. سارت ایلباسونی بیلەز. ترکلر اوردک ارککنه (سونه) دیشیسته (ورچین) دیرار. سارت بوکاده آد قوییوب ارککنه و دیشیسته (مرغایی) دیرار. قوشچیلار عنده ده (چورکه)،

فیلنسه فوق العاده چوق بولنور، بناءً عليه بن كلیات جهته سوق کلام ایدمان:

لسان عربک اصطلاحات صرفیه سی ابوابی آردمند (مفاعله) بابی وارد که ایسکی کشینک فعلی میانشده مشترک بر صیغه‌دن عبارت (معارضه، مقابله، مشاعره، مکالمه) کبی بر باب مستقلندرو فارسی کویار بونجه فصاحت و بلاغت دعوا‌سیله بر ابر بویله بر فائندویسی عظیمه‌دن محروم‌لدرد. اما ترک بلغاسی مصدره بر (ش) علاوه‌سیله بو فائندویسی حاصل ایام‌تاردو، چایشمق — محاربه، نایشمق — مقاصه، فوجشمق — مصافیه، اوپشمک — ملامته — کبی. کرجکدن سزاوار تحسیندرکه بو صیغه‌نک واضعی اولان هزیزلر بویاه بر کوزل اساس ایله سارتار اوژرینه بر امتیاز مخصوص کتب ایله‌مشلردر. صرف عربی اصطلاح‌خنده ایسکی معقول آلان فمللر وارد که اوده کلیتلی و معتبر بر اساسدر. آندن‌ده سارتار محروم‌لدر. ترکلر ایسه آکدا دخی الا کوزل برادا ایله متابت ایله مشلردر، مثلا عربجه‌ده (اعطیت زیدا درهمآ — زیده درهمی و بردم) دینلیر. ویرن ذات ویریلن درهمی ویردیسکی زیده بر (اعطا) فعلیله ادا ایتمش اولیور. شو قدر وارکه عربلار بو مقصدی اوچ کلمه ایله افهام ایدیبورلر. اما ترکلر صیغه‌یه همان بر حرف آرتیرمقله ضمائر فعلیله ایله برابر بو بابه مائل غایت مختصر و مفید بر اصل وجوده کتیرمشلردر یوکورت — یورت، قیلدورت، یاشورت — کیزلهات، چیقا. روت کبی، منصب و یا هنر و یا صفتک اظهاری ایچون بعض الفاظ که اخیرینه (چی) لفظی کتی رارکه بوده فارسیده یوقدر. بلکه آنلر قسم اعظممنی ترکجه اولداق سویلرلر. (قوچی، سوچی الخ) کبی، ترکلرک ینه بر نوع عباره‌لری وارد که بر ایشی تحقیق جهنه‌لیه او لمیوب بلکه ظن و حدسله بر شخصه نسبت ایدولر (بارغودیلک — واریچلین، آمرجیلین، یاخود آمرجسته الخ) کبی بو تعبیرده فارسیده مفهوده.

ایرکه، سرفیور، المه باش، چاقرقنات، تیمور قنات، الدلدغه، الپسکه، پانچال) کبی اوردکلک انواعی یتمش بالخ اوایلور. سات بو قلرک جهلمسته (مرغابی) دیبور، بر برندن تیزی ایچاب ایدرسه ترکجه اسلامینی سویلهام-که مجبوردرار. (تو بوجاق، ارغوماق، یسکه، یابوه ناتو) کبی بالجمله آت انواعنک دخی ترکجه اسلامینی سویارلر، آنک یاشلرینک دخی بر چوغنی ترکجه سویارلر. بالکن بر (قولون — فولوک)ه (کره) دیرلر ماده ای اولان (طای، غونان، دونان ترلان، چیرغا، لانه) کبی کلمانی فصحای فرس ترکجه اوله رق سویارلر. اما يك چوقلاری بونی ده بیلمزلر، آنک اکرینه (ذین) دیبورلر سده (جبلسکر، حنا، توقوم، چارلیسخ، اولاد چاغ غنجوغه، جیلپور، قوسقون، قازتار، توفک، نوقه) کبی بر چوغنی ترکجه سویارلر، کذالک قادچی به (نازیانه) دیدکلری حالده (بولدورکه) سیله (جو چورغه) سنی ترکجه سویارلر. (جبه، جوشن، کوهه، قالغاندوروچ، قادریجی، کیچیم، آهه) کبی آلات جنگ اسلامینی ده ترکجه سویارلر، البسه معروفادن (دستانز، قالپاق، نوروزی، توپی، شیرداغ، دکله، يلک، یاغایسخ، تیرلیک، قور) مثالی شیلرک جمله سنی ده ترک دیلله سویارلر. ما کولات قسمنده دخی مثلا ټویونک اکرچه بعض اعضاشت فارسی اسمی واد ایسه ده آرقه نک آشیقلی ایلیکلک بان کمیکنک قاورغنهنک جــکه کمینک اورنه ایلیسکک، غرلاغک اسمی ترکچه سویارلر. ینه يمک انواعنده قاییماق، قانلامه، بولاماچ، قورت، اوله، مانتو، قوبماع، اورکه مج، کبی بر چوق اسمی یی ترکچه قوللائیرلر. (قمیز؛ سورمهه باخوم، بوزه) کبی مسکرات انواعنی ده ترکچه سویارلر. (نانماج، اوماج، کومیچ، قالغان)ه ترکچه سویارلر، بو مثلی جزئیات ایله اشته غال

ترجمان حوادث نامه‌سی جانبندن

(۱۹۰۱ سنه‌سی نشر ایدلمنش) (رساله‌لر)

- ۱ معلومات، رسمی
- ۲ جيش الکاسی رسمی
- ۳ مکالمه‌الافتین
- ۴ دوغری يول قرق آلتی حدیت،
جامع الصیردن
- ۵ فرنك مرضی و اصول محافظه
- ۶ تاریخ اعمالات و آثار کمالات
- ۷ منشآت مقدسه
- ۸ بناات و حیوانات مشهوره رسمی
- ۹ مجلس حکما
- ۱۰ مجلس شعراء
- ۱۱ مشنوی شریفden نظم ترکی
- ۱۲ مشنوی شریفden نظم ترکی

- ۱ تركستان علماسی
- ۲ مشهور پای تخته‌ر رسمی
- ۳ نصیحیح عقائدندن بر بحث
- ۴ اصول ادب
- ۵ تمثلات قریلوف روسچدن
- ۶ یونان حکماسی
- ۷ مولود جناب حضرت علی نظم
- ۸ نصیحت طبیه
- ۹ ایران، رسمی مجموعه
- ۱۰ زوراکی طبیب، قومدیا
- ۱۱ معلومات نافعه، رسمی
- ۱۲ بدن انسان رسمی